

הדיון הציבורי בשנים האחרונות עוסק רבות בשאלה האם המדינה צריכה להפעיל תוכניות התערבות נוספות כדי לסייע לאמהות לילדים בגיל הרך להשתלב בעבודה בכלל, ובעבודה במשרה מלאה בפרט. נראה כי רבים מבין מקבלי ההחלטות סוברים כי אמהות בוחרות בעבודה חלקית כדי שיעלה בידן לשלב בין עבודה מחוץ לבית לבין עבודות הבית והטיפול בילדים. אולם הנתונים מורים כי קבוצת האמהות הבוחרות מרצון בעבודה חלקית הולכת וקטנה עם השנים. ואילו קבוצה אחרת – אמהות אשר נאלצות לעבוד חלקית בשל העדר ביקוש לעבודה במשרה מלאה – הולכת וגדלה.

לעבודה חלקית עלולות להיות השלכות ארוכות טווח לגבי מעמדן של נשים אלה בשוק העבודה והמקצועות בהם יעסקו. משרות חלקיות מנציחות לעיתים סטאטוס נמוך יותר של עובדים. עבודה חלקית, משמעה במקרים רבים, גם הכנסות נמוכות יותר למשק הבית ורמת חיים נמוכה. אמהות העובדות חלקית שלא מרצון לכודות פעמים רבות במלכודת העוני.

מטרת דף מידע זה לבחון מה היקף האמהות לילדים קטנים המעדיפות עבודה במשרה חלקית לשם שילוב עבודה מחוץ לבית עם הטיפול בילדים ואחזקת הבית, ומה היקף האמהות אשר נאלצות לעבוד חלקית בשל העדר ביקוש לעבודה במשרה מלאה¹.

● מתוך כ- 245.3 אלף נשים מועסקות, שהן אמהות לילדים עד גיל 4, 28.2% עבדו במשרה חלקית, 10.2% עבדו במשרה מקוצרת ו- 61.6% עבדו במשרה מלאה².

● קבוצת האמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית מנתה 69.3 אלף אמהות, מרביתן יהודיות - 61.0 אלף, ו- 6.3 אלף ערביות.

(1) מקור הנתונים הוא סקר כ"א של הלמ"ס משנת 2004. ההתפתחות על פני זמן המוצגת מקורה בסקרי כ"א של השנים המצויינות.

(2) משרה מלאה מוגדרת כמשרה בת 35 שעות שבועיות ומעלה, משרה מקוצרת היא משרה בת פחות מ-35 ש"ש אך מוגדרת כמשרה מלאה. ומשרה חלקית היא משרה בת פחות מ-35 ש"ש המוגדרת כמשרה חלקית.

הקטגוריה של משרה מקוצרת מורכבת ברובה ממורות, אחיות, וסמי-פרופסיונאליות אחרות בשרות המדינה שבוע עבודתן כולל פחות מ-35 שעות.

ראו הגדרות של הקבוצות השונות המוזכרות להלן בפרק 'שיטה והגדרות'.

מינהל מחקר וכלכלה

מדינת ישראל - משרד התמי"ת
דפי מידע בנושאי שוק העבודה

עבודה חלקית בקרב אמהות לילדים בגיל הרך

פרסום דפי המידע נועד:

א. ליצור באופן שוטף את "סביבת המידע" בנושאים הקשורים לתחומי אחריות המשרד.

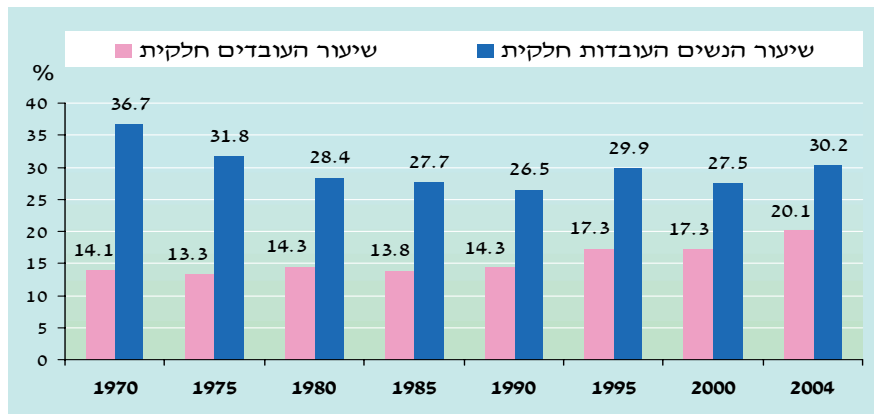
ב. לשמש חיישן לאיתור נושאים שיפותחו בבוא העת לסקירות, מחקרים וכתבי עמדה.

ג. כתיבת דפי המידע תתבסס בעיקר על מערכים סטטיסטיים ייעודיים הנאספים ע"י המינהל וקבצי נתונים של ספקים חיצוניים למשרד. הדגש בדפי המידע יושם על הבנה פשוטה וקצרה של הנתונים מבלי להיכנס לניתוח מעמיק של החומר.

ספטמבר 2006

אסנת פיכטלברג - ברמץ

שיעור העובדים חלקית ושיעור הנשים העובדות חלקית, שנים נבחרות, 1970-2004

הערה: בשנים 1970-1990 חושב סך המועסקים שעבדו פחות מ-35 שעות בשבוע הקובע, והצהירו שהעבודה שלהם איננה נחשבת לעבודה מלאה, מתוך סך המועסקים. בשנים 1995-2004 חושב סך המועסקים העובדים פחות מ-35 שעות בדרך כלל, והמשרה שלהם נחשבת למשרה חלקית, מתוך סך המועסקים.

כ-70% מהעובדים חלקית הם נשים, ולכן כאשר דנים בעבודה חלקית ראוי לבחון אוכלוסיה זו.

מקובל לחשוב כי העבודה החלקית נתפסת בעיני נשים רבות כפתרון המאפשר שילוב של התפקיד הכלכלי והתפקיד הביתי, וכי באמצעות עבודה חלקית יכולות אמהות לשמור על קשר רציף עם שוק העבודה בתקופה בה הטיפול בילדים ובבית תובע חלק ניכר מזמנן.

מבחינת ההתפתחות לאורך זמן אכן עולה כי בשנות השישים והשבעים הגידול בכח העבודה הנשי לווה בגידול מקביל בכח העבודה החלקי. רבות מהמצטרפות החדשות פנו, לפחות תחילה, לעבודה חלקית. אולם מאז שנות השמונים הגידול בהשתתפות נשים בכח העבודה נמשך, אך הגידול בכח העבודה החלקי פסק. עם השנים גברה העדפת נשים לעבודה מלאה, או לכל הפחות לעבודה חלקית "טובה", כזו הנחשבת ל"משרה מלאה", והנושאת תגמולים של משרה מלאה³. אולם, בעשורים האחרונים היצע עבודות כאלו עבור נשים הצטמצם, ושיעור גבוה יותר של נשים סרצו בעבודה מלאה, נאלצו להסתפק בעבודה חלקית⁴.

לעבודה חלקית עלולות להיות השלכות ארוכות טווח לגבי מעמדן של הנשים בשוק העבודה והמקצועות שהן מועסקות בהם. משרות חלקיות מנציחות לעיתים סטאטוס נמוך יותר של עובדים, למרות שיש מחקרים המעידים על ניעות גבוהה של נשים בין מצבי תעסוקה. קיימים

3) נהוג לכנות משרות אלה 'משרות מקוצרות'.

4) עבודה חלקית שלא מרצון ואבטלה בישראל, 1979-1997, ינון כהן, חיה שטייר ורונית נדיב, רבעון לכלכלה, שנה 47, מספר 3, ספטמבר 2000.

מבין 69.3 אלף האמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית, 21.7 אלף עובדות במשרה חלקית שלא מרצון.

עבודה חלקית שלא מרצון רווחת יותר במגזר הערבי – 61.9% מהאמהות הערביות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית עובדות חלקית שלא מרצון, בהשוואה ל-28.2% מקרב היהודיות.

אחוז העובדות חלקית שלא מרצון הלך וגדל באופן ניכר בשני העשורים האחרונים – בשנת 1980, 3.2% מהעובדות במשרה חלקית שהן אמהות לילדים עד גיל 4 עשו זאת שלא מרצון, ואילו בשנת 2004, 31.4% עבדו במשרה חלקית שלא מרצון, ומכיוון שלא מצאו עבודה במשרה מלאה או עבודה נוספת.

הסיבה השכיחה ביותר לעבודה חלקית מרצון בקרב אמהות לילדים עד גיל 4 היא "עקרת בית" – 76.7% מהאמהות לילדים עד גיל 4 העובדות חלקית מרצון דווחו סיבה זו.

אחוז העובדות חלקית מרצון המדווחות כי בחרו בעבודה חלקית מכיוון שהן גם עקרות בית הלך ופחת במהלך שני העשורים האחרונים – בשנת 1980 91.6% מהעובדות חלקית מרצון שהן אמהות לילדים עד גיל 4 דווחו כי הן עקרות בית, בעוד שבשנת 2004, כאמור, רק 76.7% דווחו סיבה זו.

רקע

בעשור האחרון, שבה ועולה ההצעה להכיר בהוצאות הטיפול בילדים קטנים כהוצאה מוכרת לצרכי מס. הטענות המועלות הן כי תוכנית התערבות שתכיר בהוצאות הטיפול בילדים כהוצאה מוכרת לצורכי מס, תעודד הצטרפות נשים לשוק העבודה, ובכך תתרום לקידום השוויון המגדרי בשוק העבודה. נטען כי תועלות של תוכנית כזו כוללות, בין היתר, הגדלת מספר הנשים העובדות במשרה מלאה.

במחקר כלכלי שהוצג על ידי שדולת הנשים לשר האוצר אשתקד, נטען שהטבת מס כזו תגרום ל-25 אלף נשים להגדיל את היקף המשרה שלהן ממשרה חלקית למשרה מלאה. הערכות אלו מבטאות גישה לפיה העבודה במשרה חלקית משקפת בחירה מרצון של אותן נשים, ובהינתן תמריץ לעבודה במשרה מלאה – הן תגדלנה את היקף משרתן.

דף מידע זה נועד להציג בסיס נתונים ראשוני לגבי עבודה חלקית בקרב אמהות לילדים קטנים, ולהתמודד עם גישות אלו הרואות בעבודה חלקית של נשים בחירה מרצון.

שיעור העובדים חלקית בישראל נע בין 14% - 13 בין השנים 1970 עד 1990. בשנות התשעים ובתחילת שנות האלפים עמד על כ-17% וב-2004 עלה ל-20%. שיעור הנשים העובדות חלקית ירד מ-36.1% ב-1970 ל-26.5% ב-1990. בשנות התשעים ותחילת שנות האלפים עלה קלות והגיע ל-30%.

משרות מקוצרות – משרות בהיקף של פחות מ- 35 שעות בשבוע אך הנחשבות כמשרה מלאה, כגון משרות הוראה.

משרות חלקיות – משרות בהיקף של פחות מ- 35 שעות בשבוע הנחשבות כמשרה חלקית.

שילוב המשתנים מספר שעות עבודה בשבוע בד"כ והיקף המשרה

היקף משרה		שעות עבודה בדרך כלל
מלאה	חלקית	
-2 משרה מקוצרת	1 – משרה חלקית	34-1
-4 משרה מלאה	3	+35

הסיבות לעבודה חלקית בדרך כלל:

1. חיפש עבודה במשרה מלאה אך לא מצא
2. חיפש עבודה נוספת אך לא מצא
3. אינו יכול לעבוד יותר מסיבות בריאותיות
4. בפנסיה או מבוגר
5. עקרת בית - טיפול בילדים, בן משפחה או במשק הבית
6. לומד
7. לא מעוניין לעבוד בעבודה מלאה.

הבדלי שכר משמעותיים בין העובדים במשרה מלאה (כולל אלה העובדים במשרה מקוצרת) לבין העובדים במשרה חלקית – שכרם של העובדים חלקית נמוך באופן ניכר, וקרוב במקרים רבים למינימום הקבוע בחוק. משמעות הדבר היא שהעובדים ה"כלואים" בעבודה חלקית שאינה משרה מלאה, ובעיקר אלו הנמצאים במצב זה שלא מרצון, נדונים לשכר נמוך ובמקרים רבים גם לעוני⁵.

לפיכך, כאשר דנים בעבודה חלקית חשוב להבחין בין עבודה חלקית מרצון לבין עבודה חלקית שלא מרצון: מחקרים בארה"ב, באירופה ובישראל מצביעים על כך שחלק הולך וגדל מהעובדים חלקית עובדים חלקית שלא מרצונם, כלומר, הם היו מעדיפים עבודה מלאה, אך לא מצאו כזו ונאלצו להסתפק בעבודה חלקית. כלומר, עובדים אלה הם למעשה "מובטלים למחצה", ועבודה חלקית שלא מרצון מבטאת בעצם אבטלה חלקית. הנשים מהוות כארבע חמישיות מכלל העובדים חלקית שלא מרצון⁶.

שיטה והגדרות

בסקר כח-אדם של הלמ"ס ישנה אבחנה בין מועסקים מלא לבין מועסקים חלקית. עבודה מלאה נחשבת כעבודה של 35 שעות או יותר בשבוע, ועבודה חלקית נחשבת כעבודה של 1-34 שעות בשבוע.

אבחנה נוספת של הלמ"ס עוסקת בהבדל שבין תעסוקה בשבוע הקובע (השבוע המסתיים בשבת שלפני בוא הסוקר למשק הבית) לבין תעסוקה בדרך כלל. בדף מידע זה נתייחס לתעסוקה בדרך כלל בלבד⁶.

העובדים אשר בדרך כלל עובדים בעבודה חלקית נשאלים לסיבת עבודתם החלקית⁷. בנוסף, נשאל כל מרואיין, העובד 1-34 שעות בשבוע בדרך כלל, האם המשרה שהוא עובד בה נחשבת למשרה מלאה או חלקית.

שילוב הנתון לגבי עבודה חלקית בדרך כלל עם הנתון האם המשרה נחשבת למשרה מלאה או חלקית מאפשר להבחין בין שלושה סוגים של משרות:

משרות מלאות – משרות בהיקף של 35 שעות בשבוע ויותר.

(5) שם, כהן שטייר ונדיב, 2000.

(6) על-פי הנתון לגבי תעסוקה בשבוע הקובע ניתן לזהות את העובדים אשר עבדו חלקית בשבוע הקובע, כלומר עבדו פחות מ- 35 שעות בשבוע הקובע.

(7) שאלות 30-31 בסקר כח אדם של הלמ"ס: שאלה 30 – האם עבודה זו נחשבת למשרה מלאה? 1. כן 2. לא 3. אחר: עצמאי, מעביד, בן משפחה ללא תשלום, חבר קבוץ. שאלה 31 – מהי הסיבה העיקרית לכך שעובד עבודה חלקית? 1. חיפש עבודה במשרה מלאה אך לא מצא 2. חיפש עבודה נוספת אך לא מצא 3. אינו יכול לעבוד יותר מסיבות: מחלה מום, נכות וכו' 4. בפנסיה, גיל גבוה 5. טיפול בילדים, בן משפחה, במשק הבית 6. לומד 7. לא מעוניין לעבוד בעבודה מלאה 8. אחר.

האוכלוסיות הכלולות בניתוח הן אמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרות חלקיות בדרך כלל. וכן, רק אלו שאמרו ש"חפשו עבודה מלאה אך לא מצאו" או ש"חפשו עבודה נוספת ולא מצאו" מסווגות כעובדות חלקית שלא מרצון⁹.

הנתונים המופיעים בדף המידע עובדו על-ידי מינהל מחקר וכלכלה במשרד התמ"ת מסקר כ"א של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2004. הנתונים המוצגים לגבי התפתחות על פני זמן עובדו מסקרי כ"א של השנים המצויינות.

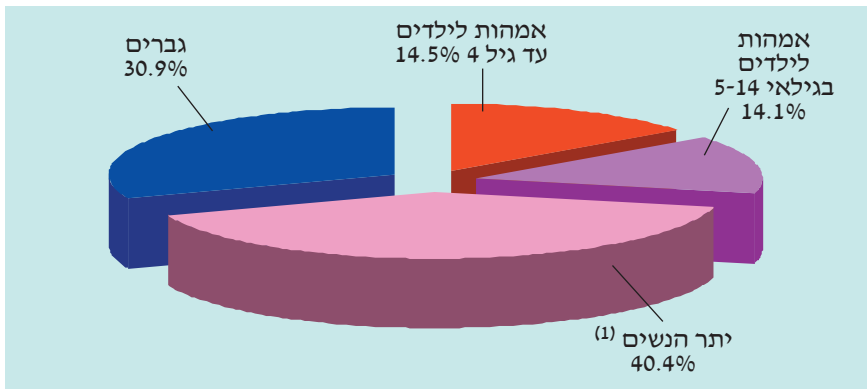
כמה אמהות לילדים עד גיל 4 עובדות במשרה חלקית?

כ- 69 אלף אמהות לילדים עד גיל 4 עובדות במשרה חלקית והן מהוות 28% מכלל האמהות המועסקות שלהן ילדים עד גיל 4. בממוצע עובדות אמהות לילדים עד גיל 4 המועסקות במשרה חלקית 21.8 שעות בשבוע.

למעלה מ- 50% מהאמהות¹⁰ העובדות במשרה חלקית הן אמהות שהילד הצעיר שלהן הוא עד גיל 4.

אמהות לילדים עד גיל 4 מהוות כ- 15% מסה"כ העובדים במשרות חלקיות. זהו שיעור גבוה יחסית לחלקן בקבוצת המועסקים העומד על כ- 10%.

סה"כ העובדים במשרה חלקית לפי מגדר וגיל הילד הצעיר

(1) אמהות לילדים בגילאי 15+ ונשים ללא ילדים.

⁹ יש לציין כי הגדרה זו של העובדות חלקית שלא מרצון היא הגדרה מצמצמת, ואינה כוללת את כל אלו שהיו מעדיפות לעבוד יותר שעות, וזאת משני טעמים כאמור: ראשית סביר להניח שחלק מהעובדות המוגדרות כעובדות חלקיות מרצון, החלטתן נכפתה עליהן. שנית, שיעור קטן מקרב העובדות בדרך כלל בהיקף מלא, עבדו חלקית בשבוע הקובע שלא מרצון.

¹⁰ אמהות לילדים עד גיל 14.

תא 1 ותא 4 המצויינים בתרשים הם המקרים השכיחים: תא 1 כולל את העובדים במשרה חלקית אשר עובדים פחות מ- 35 שעות בשבוע. תא 4 כולל את העובדים במשרה מלאה אשר עובדים 35 שעות בשבוע ויותר.

תא 2 כולל את העובדים במשרה מלאה אשר עובדים פחות מ- 35 שעות בשבוע. משרות אלה הן יצור כלאיים ביחס להגדרה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה למשרות מלאות, שהינן משרות בנות 35 שעות בשבוע ויותר. משרות אלה, כאמור, מכונות משרות מקוצרות, וכוללות בעיקר מורות, אחיות, וסמי-פרופסיונאליות אחרות במדינה, שבהסכמים הקיבוציים שלהן נקבע שבוע העבודה יכול להיות פחות מ- 35 שעות.

תא 3 כולל את העובדים במשרה חלקית אשר עובדים 35 שעות בשבוע או יותר. על-פי קביעה שרירותית של הלמ"ס קטגוריה זו אינה קיימת, ועל-כן לא ניתן לזהות תצפיות כאלה בסקר כח-אדם. אולם בהחלט ניתן שבשוק העבודה קיימות משרות כאלה⁸.

ניתוח הסיבות לעבודה חלקית מסייע בזיהוי אוכלוסיות העובדות חלקית שסיבתה המחסור בביקוש לעבודה. שתי הסיבות הראשונות לעבודה חלקית בדרך כלל – 'חפשו עבודה במשרה מלאה אך לא מצאו' ו'חפשו עבודה נוספת ולא מצאו' - מצביעות ברור על עבודה חלקית שלא מרצון הנובעת ממחסור בעבודה. לגבי הסיבות האחרות לא ברור האם הבחירה בעבודה חלקית היא בחירה מרצון או נעוצה בנסיבות שמעבר לשוק העבודה. כך לדוגמא, סביר שחלק מהנשים העובדות חלקית בשל הטיפול בילדיהן, היו מעדיפות לעבוד בהיקף מלא אילו היו יכולות למצוא גני ילדים, מעונות יום או מסגרות משלימות לשעות הצהריים באיכות גבוהה ובמחירים סבירים. לא ברור עד כמה החלטתן לעבוד חלקית אכן נבעה מרצוןן לטפל בילדיהן בעצמן, או שהיא נכפתה עליהן בגין המחסור במסגרות לילדים, או בשל העלות הגבוהה של מסגרות אלו.

יש לציין כי אם לילדים קטנים המעוניינת בעבודה נוספת בשעות שלאחר שעות הפעילות של הגנים נאלצת לשלם סכומים גבוהים יותר בהשוואה לתשלום לשעות הפעילות בבוקר עבור הטיפול בילדים, שכן עלות צהרונים גבוהה מעלות הגן פר שעה וכן עלות מטפלת. אי לכך, לאם זו כדאי יהיה לעבוד רק בעבודה נוספת בעבודה תקבל שכר גבוה יותר. היצע עבודות כאלה בשוק מצומצם ביותר.

עבודות משק הבית והטיפול בילדים הינם תובעניים בעיקר כאשר הילדים קטנים, לפיכך דף מידע זה עוסק באוכלוסיית האמהות לילדים בגיל הרך העובדות במשרות חלקיות.

מטרת דף המידע לבחון מה היקף האמהות לילדים קטנים המעדיפות עבודה במשרה חלקית לשם שילוב עבודה מחוץ לבית עם הטיפול בילדים ואחזקת הבית, ומה היקף האמהות אשר נאלצות לעבוד חלקית בשל העדר ביקוש לעבודה במשרה מלאה.

⁸ מקרה שכח לדוגמא: מקום עבודה אשר בו משרה מלאה כוללת 45 שעות בשבוע (5 ימים * 9 שעות עבודה ביום), והעובד עובד 4 ימים בשבוע, ולפיכך עובד 36 שעות שבועיות (4 ימים * 9 שעות עבודה ביום), ומשרתו נחשבת כמשרה חלקית באותו מקום עבודה.

עבודה חלקית שלא מרצון

21.7 אלף אמהות לילדים עד גיל 4 עובדות במשרה חלקית שלא מרצון, ושיעורן מגיע ל- 31.4% מבין האמהות לילדים בקבוצת גיל זו העובדות חלקית.

במגזר הערבי, 61.9% מהאמהות הערביות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית, עובדות חלקית שלא מרצון.

העובדות חלקית שלא מרצון הינן בעצם "מובטלות למחצה", שכן הן מעוניינות במשרה מלאה או בעבודה נוספת אך לא מצאו משרה כזו. לו מצאו משרה כזו, היה הדבר מצמצם את העוני בקרב קבוצה זו¹¹.

מבין 69.3 אלף האמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית 21.7 אלף עובדות במשרה חלקית שלא מרצון, ושיעורן מגיע ל- 31.4% מבין העובדות חלקית.

47.6 אלף אמהות לילדים עד גיל 4 עבדו בעבודה חלקית מרצון. מביניהן 43.8 אלף יהודיות ו- 2.4 אלף אמהות ערביות¹².

עבודה חלקית שלא מרצון רווחת יותר במגזר הערבי – 61.9% מהאמהות הערביות העובדות במשרה חלקית עובדות חלקית שלא מרצון, בהשוואה ל- 28.2% מקרב היהודיות.

לא נמצא הבדל משמעותי באחוז העובדות חלקית שלא מרצון ברמות ההשכלה השונות: מקרב אמהות המועסקות במשרה חלקית שלהן עד 12 שנות לימוד 30.1% עובדות חלקית שלא מרצון, ואחוז דומה: 32.2% של מועסקות שלא מרצון נמצא בקרב אמהות בעלות 13 שנות לימוד המועסקות במשרה חלקית.

11) ראה עוני בקרב עובדים, כנס קיסריה 2006 ואח'.

12) סביר להניח שקבוצת האמהות העובדות חלקית מרצון היא למעשה אף קטנה יותר. הנתונים המצוינים כוללים אמהות שצוינה לגביהן סיבה לעבודה חלקית: 'אחר' (1,600 נשים) וכן אמהות שהן עצמאיות, מעבידות ובנות משפחה העובדות ללא תשלום (6,000 נשים) שלא ניתן לדעת לגביהן האם מדובר בעבודה חלקית מרצון או שלא מרצון. ניתן לשער שחלק מהן עובדות חלקית שלא מרצון.

מתוך כ- 245.3 אלף נשים מועסקות, שהן אמהות לילדים עד גיל 4, 28.2% עבדו במשרה חלקית, 10.2% עבדו במשרה מקוצרת ו- 61.6% עבדו במשרה מלאה.

קבוצת האמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית מנתה 69.3 אלף אמהות, מרביתן יהודיות - 61.0 אלף, ו- 6.3 אלף ערביות.

עבודה חלקית שכיחה יותר בקרב אמהות ערביות לילדים עד גיל 4 – 33.7% מהאמהות הערביות לילדים עד גיל 4 עבדו במשרה חלקית, בהשוואה ל- 27.7% מהאמהות היהודיות לילדים בקבוצת גיל זו.

אמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית עובדות במוצע 21.8 שעות בשבוע, בהשוואה ל- 42.3 שעות שבועיות שעובדות האמהות לילדים בקבוצת גיל זו המועסקות במשרה מלאה.

אמהות ערביות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית עובדות פחות שעות בשבוע בהשוואה לקבוצה המקבילה של יהודיות – 19.7 שעות שבועיות בקרב ערביות בהשוואה ל- 22.1 שעות שבועיות בקרב יהודיות.

נשים מועסקות שהן אמהות לילדים עד גיל 4 לפי היקף משרה ומספר שעות עבודה בשבוע בד"כ

ערביות	יהודיות	סה"כ ⁽²⁾	
18.7	220.0	245.3	מספר מועסקות, באלפים
8.8	138.1	151.1	מתוכן: עבדו במשרה מלאה
3.6	20.9	24.9	עבדו במשרה מקוצרת
6.3	61.0	69.3	עבדו במשרה חלקית
100%	100%	100%	מספר מועסקות, באחוזים
47.1	62.8	61.6	מתוכן: עבדו במשרה מלאה
19.2	9.5	10.2	עבדו במשרה מקוצרת
33.7	27.7	28.2	עבדו במשרה חלקית
			ממוצע שעות עבודה בשבוע בד"כ
31.5	35.3	35.0	סה"כ מועסקות
41.5	42.3	42.3	עבדו במשרה מלאה
27.2	26.5	26.6	עבדו במשרה מקוצרת
19.7	22.1	21.8	עבדו במשרה חלקית

(1) לילדים בגילאי לידה עד 60 חודשים, עד לא בכלל. (2) סה"כ כולל יהודיות, ערביות ואחר.

סיבות לעבודה חלקית מרצון

30.6 אלף אמהות לילדים עד גיל 4 דווחו כי הן עובדות בעבודה חלקית מכיוון שהן גם עקרות בית. קבוצה זו מהווה 76.7% מבין העובדות חלקית מרצון. כלומר, מרבית האמהות לילדים עד גיל 4 העובדות חלקית מרצון בחרו בעבודה חלקית בשל נטל הטיפול בילדים ובתחזוקת הבית, והעבודה החלקית מאפשרת להם לשלב צרכים אלו עם עבודה מחוץ למשק הבית.

כפי שפורט בפרק 'שיטה והגדרות', הסיבות המדווחות לעבודה חלקית מרצון כוללות את התשובות הבאות: "עקרות בית"; "לימודים"; "לא מעוניינת לעבוד במשרה מלאה"; סיבות בריאותיות (מחלה, מום, נכות); פנסיה וגיל גבוה¹³.

יש לציין כי הסיבות 'עקרת בית' ו'לא מעוניינת לעבוד במשרה מלאה' אינן מוציאות זו את זו ואינן משקפות את הגורם הימיתי בשלו בחרה האם בעבודה חלקית: סביר להניח כי אמנם חלק מהאמהות שצינו את הסיבה 'עקרת בית', אינן מעוניינות במשרה מלאה, אך חלק מהן דווקא מעדיפות לעבוד במשרה מלאה אילו היו יכולות למצוא מסגרות לטיפול בילדים באיכות גבוהה ובמחירים סבירים. יתכן גם שחלק מהאמהות שדווחו כי אינן מעוניינות במשרה מלאה, היו מעוניינות במשרה מלאה אילו היו מסגרות מתאימות לטיפול בילדים.

לא ברור עד כמה ההחלטה של אמהות אלה לעבוד חלקית נובעת מרצון לטפל בילדיהן ובמשק ביתן בעצמן, או נכפתה עליהן בגין מחסור במסגרות טיפול מתאימות לילדים.

30.6 אלף אמהות עובדות בעבודה חלקית מכיוון שהן עקרות בית, מהן: 27.9 אלף אמהות יהודיות ו- 1.8 אלף ערביות.

כצפוי, הסיבה השכיחה ביותר לעבודה חלקית בקרב אמהות לילדים עד גיל 4 היא "עקרת בית" - 76.7% מהנשים העובדות חלקית מרצון דווחו סיבה זו. נראה כי חלק מאמהות אלה חפצות לשלב עבודה מחוץ למשק הבית עם הטיפול בילדים, אך אינן מעוניינות כי גורם זה יטפל בילדיהן פרק זמן ממושך. אחרות בוחרות בעבודה חלקית משיקולים כלכליים -

13 פנסיה אינה סיבה הרלוונטית לקבוצת הנשים שדף מידע זה מתרכז בה, מכיוון שמהיותן אמהות לילדים בגיל הרך, סביר כי האמהות אינן בגילאי פרישה לפנסיה.

עבודה במשרה חלקית מרצון ושלא מרצון

סה"כ
עובדות חלקית מרצון 68.6% (47.6 אלפים)
עובדות חלקית שלא מרצון 31.4% (21.7 אלפים)

יהודיות
עובדות חלקית מרצון 71.8% (43.8 אלפים)
עובדות חלקית שלא מרצון 28.2% (17.3 אלפים)

ערביות
עובדות חלקית מרצון 38.1% (2.4 אלפים)
עובדות חלקית שלא מרצון 61.9% (3.9 אלפים)

התפתחות שיעור התעסוקה במשרה חלקית על-פני זמן (1980, 1990, 2004)

במהלך שני העשורים האחרונים נמצאה ירידה קלה בשיעור האמהות לילדים בגיל הרך המועסקות במשרה חלקית. כאשר בודקים את שיעור האמהות העובדות חלקית **מרצון** עולה כי חלה ניכרת בשיעורן – מכ- 97% מהעובדות חלקית ב- 1980 לכ- 69% ב- 2004. עם השנים גברה העדפת נשים לעבודה מלאה, גם כאשר הן אמהות לילדים בגיל הרך, אך בשנים האחרונות אין די היצע בעבודות אלה, ולפיכך שיעור גבוה יותר של אמהות שרצו בעבודה מלאה, נאלצו להסתפק בעבודה חלקית.

לפיכך, חשוב שהדיון הציבורי על תעסוקת אמהות לילדים בגיל הרך יראה לנגד עיניו את העדפויותיהן של אמהות אלו אל מול שוק עבודה שאין בו די היצע לעבודה הרצויה לאוכלוסייה הנדונה.

אחוז העובדות במשרה חלקית הלך ופחת במהלך שני העשורים האחרונים – בעוד שבשנת 1980 32.4% מהמועסקות שהן אמהות לילדים עד גיל 4 עבדו במשרה חלקית, בשנת 2004 28.2% מהמועסקות בקבוצת אוכלוסייה זו עבדו במשרה חלקית.

אחוז העובדות חלקית **מרצון** הלך ופחת באופן ניכר בשני העשורים האחרונים – בשנת 1980 96.8% מהעובדות במשרה חלקית עשו זאת מתוך בחירה, ואילו בשנת 2004 רק 68.6% מהעובדות חלקית עבדו במשרה חלקית מרצון.

אחוז העובדות חלקית מרצון המדווחות כי בחרו בעבודה חלקית מכיוון שהן גם עקרות בית פחת גם כן במהלך שני העשורים האחרונים – בשנת 1980 91.6% מהעובדות חלקית מרצון דווחו כי הן עקרות בית בעוד שבשנת 2004 רק 76.7% דווחו סיבה זו.

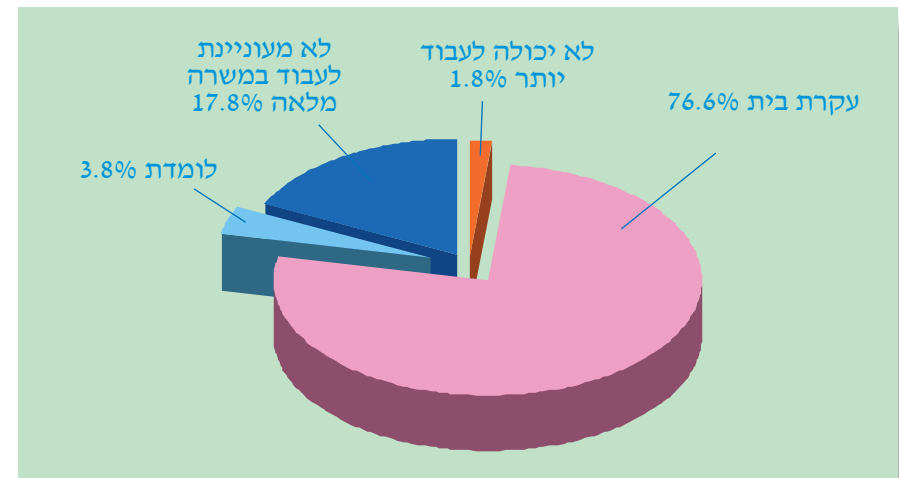
לעיתים תוספת העלות לרכישת שירותי טיפול לילד לשעות הצהריים דומה לתוספת ההכנסה שצפויה האישה לקבל עבור משרה מלאה. כאשר מדובר באם שלה יותר מילד צעיר אחד, עלות שירותי הטיפול במספר ילדים בשעות הצהריים גבוהה יותר, כמובן, ותוספת ההכנסה, שצפויה האם לקבל עבור משרה מלאה, נמוכה במקרים רבים מהעלות שעליה לשלם עבור שירותי הטיפול בשעות הצהריים בילדים. יתכן גם כי חלק מהאמהות לא מצאו מסגרת טיפול מתאימה לילדיהן לשעות הצהריים במקום המגורים, אם מכיוון שאין מסגרת כזו בסביבתן ואם מכיוון שאיכות המסגרת לא השביעה את רצונן.

שיעור האמהות העובדות במשרה חלקית מכיוון שהן עקרות בית גבוה יותר בקרב ערבות בהשוואה ליהודיות – 85.7% ו- 76.7% בהתאמה.

17.8% מהעובדות במשרה חלקית דווחו כי אינן מעוניינות במשרה מלאה. ניתן לשער כי חלק מהן אכן מעדיפות יותר זמן פנוי מאשר עבודה במשרה מלאה. אלו הן נשים שמצבן הכלכלי מאפשר להן עבודה במשרה חלקית. לעומתן נשים אחרות, אפשר שהיו מעוניינות במשרה מלאה אילו היו בנמצא מסגרות מתאימות לטיפול בילדים.

3.8% בלבד עובדות בעבודה חלקית מכיוון שהן גם לומדות.

סיבות לעבודה חלקית עבור אמהות לילדים עד גיל 4 העובדות במשרה חלקית מרצון¹

(1) מתוך סה"כ העובדות בדרך כלל חלקית, לא כולל אלה שהשיבו כי חפשו עבודה במשרה מלאה ולא מצאו או אלה שחיפשו עבודה נוספת ולא מצאו. עובדות שצינו את הסיבה כ"אחר" "לא ידוע" וכן עצמאים, מעבידים, חברי קיבוצים, ובני משפחה ללא תשלום לא נכללו גם כן.

רשימת דפי מידע

את הרשימה המלאה ניתן לראות באתר האינטרנט שלנו: www.moital.gov.il/research

1. צרכנות ספרים, ספריות ציבוריות והשאלת ספרים, יולי 2006
2. סיוע ממשלתי לממון שירותי טיפול בילדים בגיל הרך, מה עושות מדינות אחרות?, יוני 2006
3. באילו דרכים מוצאים מעסיקים את עובדיהם?, מאי 2006
4. מי נעזרת בעוזרת?, דצמבר 2005
5. עבודת נוער בישראל בעשורים האחרונים, 1980 – 2004, דצמבר 2005
6. למידה לאורך החיים: קורסים והכשרות מקצועיות, אפריל 2005
7. עובדים זרים ללא היתר שנעצרו וגורשו מישראל בשנים 2003 ו- 2004
8. היתרים לילדים עובדים בפרסומות ובהופעות 2000 – 2003, נובמבר 2004
9. השתתפות נשים ערביות בכח העבודה בעשור האחרון, יוני 2004
10. וותק וניידות תעסוקתית בעבודה, אפריל 2004
11. חופשת לידה והשתלבות בעבודה, מרץ 2004
12. מי שואפת להיות מנהלת, יולי 2003
13. פיטורי נשים בהריון ובמהלך טיפולי פוריות, יוני 2003
14. הטרדה מינית בצבא, דיווחי נשים לאחר שיחרורן, אפריל 2003
15. עובדים זרים שגורשו מישראל בשנת 2002, אפריל 2003
16. הטרדה מינית בעבודה בקרב נשים יהודיות בגילאי 20-45, ינואר 2003
17. היעדרות נשים עובדות בהריון והפגיעה בקידומן, מרץ 2003
18. גם שכיר וגם עצמאי, ינואר 2003
19. הנפגעים מהעבודה עובדים חדשים או ותיקים?, ינואר 2003
20. פערי אבטלה – מה השתנה? יישובי פיתוח בהשוואה למרכז הארץ, אוקטובר 2002
21. אמהות רווקות – דיוקן 2000, ספטמבר 2002
22. מצבם התעסוקתי של מובטלים שנתיים מסיום ההכשרה המקצועית, אוגוסט 2002
23. גיל פרישה לפנסיה – העדפותיהן של נשים, 60 או 65?, אוגוסט 2002
24. אמהות יוצאות לעבודה, ולאן הילדים?, אוגוסט 2002
25. עבודה חלקית לא תמיד מרצון, ינואר 2002
26. מובטלים המבקשים להקים עסק, יולי 2002
27. פערים בין נשים לגברים בהשתתפות בכח העבודה השווה בינלאומית, יוני 2002
28. עובדות זרות שנכנסו לישראל בהיתר במהלך השנים האחרונות, יוני 2002

עבודה חלקית בקרב אמהות לילדים עד גיל 4, 1980, 1990, 2004

2004	1990	1980	
28.2	30.6	32.4	אחוז העובדות חלקית ¹
68.6	86.4	96.8	אחוז העובדות חלקית מרצון ²
76.7	85.0	91.6	אחוז העובדות חלקית מכיוון שהן עקרות בית ³

1) עובדות בד"כ חלקית במשרה הנחשבת כעבודה חלקית מבין סה"כ המועסקות עבור שנת 2004. בשנים 1980 ו-1990 נלקחו העובדות פחות מ-35 שעות בשבוע הקובע במשרה הנחשבת כמשרה חלקית, בשל העדר נתון על עבודה חלקית בד"כ.

2) אחוז מתוך סה"כ העובדות 'בדרך כלל חלקית'.

3) אחוז מתוך העובדות חלקית מרצון. כלומר, חושב אחוז העובדות חלקית מכיוון שהן עקרות בית מתוך סה"כ העובדות 'בדרך כלל חלקית', לא כולל כאלה שהשיבו כי חפשו עבודה במשרה מלאה ולא מצאו או כאלה שחפשו עבודה נוספת ולא מצאו. כמו כן, לא כולל עובדות שציינו את הסיבה כ"אחר" "לא ידוע" וכן עצמאים, מעבידים, חברי קיבוצים, ובני משפחה ללא תשלום.